

# İSTİKLÂL MARŞI VE ANLAMİ\*

Zehra KAVCAR\*\*

Bağımsızlık ve özgürlük, toplumların en çok değer verdiği kavramların başında gelir. Çünkü bu değerler, ulus olmanın iik koşuludur. Bağımsız devletler, ulusal bilinç temelinde yükselen bağımsızlık ve özgürlüklerini BAYRAK VE ULUSAL MARŞ olmak üzere iki simgeyle anlatırlar. Bayrak ve ulusal marş, devletlerin ulusal sınırları içinde bağımsız, özgür, ulusal birlik ve bütünlük içinde yaşadığını anlatır.

Ulusal marşlar, ulusça yaşanan derin anlamlı, acı, gözyaşı dolu anların ifadesidir. Anlamlarını, toplumca girilmiş, toplumun tüm bireylerini etkileyen, sarsan, üzen, sevindiren, gururlandıran olaylardan alırlar. Bizim ulusal marşımız olan İstiklâl Marşı da, anlamı, özü bakımından bizi Kurtuluş Savaşı'mızın zor, acılı, bunalımlı, ama umut dolu günlerine götürür. Cumhuriyetimizin kuruluşunda, bağımsızlığımızın kazanılışında kahraman ordumuzun ve ulusumuzun yaşadığı coşkun duyguları dile getirir.

İstiklâl Marşı, Cumhuriyetin ilânından, bağımsızlık savaşımızın zaferle sonuçlanmasından önce, 1921 yılında yazıldığı halde bağımsızlığın ve Cumhuriyetin müjdecisi cümüştür. Ulusal marş olarak kabul edildiği günden bugüne kadar da Atatürk'le birlikte Cumhuriyeti, bağımsızlığı, özgürlüğü simgelemiştir.

İstiklâl Marşı, yazıldığı yılların kutsal ve heyecanlı havasıyla do-

---

(\*) Bu yazı, İstiklâl Marşımızın «milli marş» olarak kabulünün 62. yıldönümü olması ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca son aylarda valiliklere gönderilen önemli bir genelge nedeniyle yazıldı. Bilindiği gibi İstiklâl Marşımız, 12 Mart 1921 günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde büyük bir coşkuyla milli marş olarak kabul edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı da, 26/11/1982 gün ve 44015 sayı ile valiliklere gönderdiği 1982/178 sayılı genelge ile, her dereceli okullarımızda «Bayrağımız ve İstiklâl Marşımız»la ilgili yapılması gereken çalışmalara önemle yer vermektedir. Bu genelgenin 1. maddesi, «Öncelikle müzik öğretmenleri ve Türkçe Öğretmenleri, başta olmak üzere, bütün diğer branş öğretmenlerinin, derslerinde Milli Marşımızın; milli birlik, bütünlük ve bağımsızlığımız yönünden anlamını, önemini açıklamalarını ve konuyu Atatürkçülük kavramı içinde titizlikle işlemelerini» öngörüyor. İşte bu yazıda amaç, öğrencilerimiz başta olmak üzere, öğretmenlerimize ve bu konuya ilgi duyanlara biraz yararlı olmaktır.

(\*\*) Ankara Ulus Endüstri Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni.

ludur, Kurtuluş Savaşı yıllarını yansıtır. Kurtuluş Savaşı, Türk ulusunun ölüm-kalım savaşıdır. Uluslar, böyle zor günlerde, yıllarda kendilerini yaşatan temel değerlerin daha çok farkına varırlar. Vatan, ulus, özgürlük, bağımsızlık gibi kavramların önemi, barış zamanlarında pek anlaşılmaz. Bunlar öyle değerlerdir ki onlar olmadan ulus yaşayamaz. Bu nedenle bu değerler uğruna ölüm göze alınır. Binlerce insan, onlar uğruna savaştığı, öldüğü, yaralandığı veya sakat kaldığı için kutul bir değer kazanırlar.

Kurtuluş Savaşı, bir bağımsızlık savaşıdır. Türk ulusunun bağımsızlığı, yurdu, özgürlüğü uğruna giriştiği bir ölüm-kalım savaşı... Bu savaşın çıkış noktasını ve Atatürkçü düşüncenin temelini «tam bağımsızlık» ilkesi oluşturmuştur. Atatürk : «Bu durum kursusunda bir tek karar vardı : O da ulus egemenliğine dayanan kısıntısız, koşulsuz, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak. Bu kararın dayandığı temel ilke, Türk ulusunun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu ancak tam bağımsız olmakla sağlanabilir. Ne denli zengin ve refah içinde olursa olsun bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak durumunda kalmaktan kendini kurtaramaz. Öyleyse ya bağımsızlık, ya ölüm!» diyerek bağımsızlık savaşını başlatmıştır. Yaşamak isteyen ulus bunu söyler. Böyle söyler ve yurdu na saldıranlara, kendisini tutsak etmek isteyenlere karşı çıkar. Öyle bir vakittir ki silahlanıp vuruşmadıkça, vuruşup ölmedikçe, bedelini kanla, canla ödemedikçe, kimse bağımsızlık vermez insana. Bağımsızlığın bedeli candır, candır, göz yaşıdır, acıdır.

İstiklâl Marşı'nda, Türk ulusunun ne için savaştığı, nasıl savaştığı ortaya konmuştur. Mehmet Âkif, şiirine o günlerin en çok değer verilen; Kurtuluş Savaşı'nın temelini oluşturan İSTİKLÂL (BAĞIMSIZLIK) kavramını ad olarak seçmiştir.

**«Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak  
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.  
O benim milletimin yıldızıdır parlayacak  
O benimdir, o benim milletimindir ancak.»**

Şair, şiirine Türk ulusuna «korkma!» diye seslenerek başlamıştır. Çünkü çok güç koşullar altında da olsa bağımsızlık kazanılacaktır. Bağımsızlığın simgesi olan al bayrak, yurdun üstünde tüten bir ocak oldukça, yaşayan bir birey buldukça, göklerde dalgalanacaktır. Bayrak, ulusun yıldızıdır. Gökteki yıldızla kimsenin eli dokunamayacağı gibi bayrağa da kimse el süremeyecektir. Parola «Ya bağımsızlık, ya ölüm!» dür. Bağımsızlıklarına büyük önem veren ulusları

tutsak etmek olanaksızdır. Dörtlük, Kurtuluş Savaşı yıllarının heyecanını, inancını, «kuva-yı milliyeye» ruhunu yansıtmaktadır.

**«Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl,  
Kahraman ırkıma bir gül ne bu şiddet, bu celâl?  
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl  
Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklâl.»**

Bu dörtlükte şair, bağımsızlığın simgesi olan bayrağa seslenmekte, onu kızgın, öfkeli, küskün olarak göstermektedir. Bayrağın öfkeli, küskün gösterilmesinin nedeni, marşın yazıldığı günlerde yurdumuzun içinde bulunduğu tehlikeli durumdur. Şair, bayrağa «kızmana, üzülmene gerek yok, senin için daha önce yaptığımız özverileri yine yaparak özgürce dalgalanmanı sağlayacağız» diyor. Türk ulusu, tarih boyunca Tanrı'ya bağlı kalmış, haksızlıklarla savaşmış, daima doğrunun yanında olmuş; yurdunu, bağımsızlığı, özgürlüğü en kutsal değer saymıştır. Bağımsız yaşamak onun en doğal hakkıdır.

**«Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,  
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım,  
Kükremiş sel gibiyim bendimi çiğner, aşarım.  
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.»**

Dörtlükte, Türk ulusunun inandığı en yüce değerden, özgürlük ve bağımsızlıktan söz ediyor. Kurtuluş Savaşı, Türkiye'yi sömürge yapmak isteyen saldırgan devletlere karşı açılmıştır. Atatürk'ü Kurtuluş Savaşı'nın Başkomutanı, Türk ulusunun önderi, dünyaca tanınmış bir lider yapan «bağımsızlık ve özgürlük» tutkusudur. Atatürk : «Özgürlük ve bağımsızlık benim gerçek kişiliğimdir. Ben ulusumun ve atalarımın en değerli mirasından olan bağımsızlık aşkıyla yaratılmış bir adamım. Bence, bir ulusta onurun, namusun, insanlığın varlığı, kalıcılığı, mutlak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür.»

«Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir ulusun evladı kalmalıyım. Bu nedenle ulusal bağımsızlık bence bir yaşama sorunudur.» sözleriyle bağımsızlık ve özgürlük anlayışını dile getirmiştir. Yukarıdaki dörtlükte şairin de aynı düşünceleri dile getirdiğini görüyoruz. Mehmet Akif, ulusun ağızından sesleniyor : «Ben o ilinen tarih çağlarından beri özgür yaşamış bir ulusum, Sonsuza dek özgür yaşayacağım. Bağımsızlığımı koruma, sağlama yolunda hiçbir zorluk karşısında boyun eğmem, engel tanımam. Kükreyen bir sel gibi her engeli, dağları bile yıkar, aşar, geçerim.» diyor. «Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!» buyruğuyla İzmir'e doğru bir sel gibi akan ordumu-

za aynı inanç, aynı ruh egemendir. Gerçekten de bağımsızlık, ulus olmanın ilk koşuludur. Bağımsızlık, diğer uluslarla eşit olarak ilişki kurmak, dostluk yapmak, insan olarak özgür yaşamak, ulus olarak yeryüzünde onurumuzu, dilimizi, fabrikamızı, yollarımızı, çarşımızı, pazarımızı, ordumuzu yabancı gölgesinden uzak tutmak, yalnızca kendi ulusumuzun gücüne kendi ulusumuzun emeğine dayanarak, kendi devletimizin gölgesinde özgür ve onurlu yaşamak demektir.

**«Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,  
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.  
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,  
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?»**

Bu dörtlük, İstiklâl Marşı'nın en anlamlı dörtlüklerinden biridir. Şair, dörtlükte maddî güçle manevî gücü karşılaştırmakta haklı olarak manevî gücü üstün bulmaktadır. Bu düşüncesini «Batı'nın uygar olduklarını söyleyen ulusları, ordularını, tekniğin en son buluşları olan etkin savaş araçlarıyla donatmış cisalar bile, benim iman dolu göğsümün gücü karşısında yenilmekten kurtulamazlar.» sözleriyle dile getirmiştir. Bir yanda topu, tüfeği, modern araçlarıyla Türkiye'nin üstüne çullanan, «Tek dişi kalmış canavar» bir Batı... Bir yanda kırık dökük, derme çatma topu tüfeğiyle, ama hepsinin üstünde hınçtan, öfkeden, onurdan haklılıktan oluşan bir manevî güce donanmış Türk ulusu... İstiklâl Marşı'nın yazıldığı 1921 yılında Türk ulusu tekniğin son buluşlarıyla donatılmış orduların saldırısına karşı koymaktaydı. Türk ulusu, yaşama iradesi, haklı olma gücü, yurt sevgisi, bağımsızlık ve özgürlük tutkusu, iman gibi manevî gücünün üstünlüğüyle uygar Batı'yı yenilgiye uğratmıştır. Önemli olan bir ulusun her bakımdan üstün olmasıdır. Öyleyse bizlere düşen görev, bir an önce ulusumuzu Atatürk'ün gösterdiği hedefe, «Çağdaş Uygarlık Düzeyine» ulaştırmaktır. Ulusumuz, gerçek mutluluğa, gerçek refaha, gerçek güvenceye ancak o zaman kavuşabilir.

**«Arkadaş yurduma alçakları uğratma sakın;  
Siper et gövdeni dursun bu hayasızca akın.  
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakkın,  
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.»**

Bu dörtlük, bizi Kurtuluş Savaşı'nın kan ve barut kokan günlerine götürür. Saldırgan Batı, hiçbir insani değer gözetmeden Anadolu'ya utanmazca, vahşice saldırmaktadır. Türk ulusu, tarihinin en kötü, en güç günlerini yaşamaktadır. Batı'nın bu saldırısı, tekniğin donattığı ordulara karşı «gövdelerin siper edilmesi»yle önlenecek-

tir. Nitekim Kurtuluş Savaşı'nda Türk ulusu, neyi varsa, yedisinden yetmişine, kadından erkeğine, malından canına kadar tüm varlığını ortaya koymuştur. Bu savaşta generaller, subaylar, erler; kadın, erkek, çocuk tüm ulus, yurt görevinin en büyük, en anlamlı örneğini vermiş; bağımsız, olmanın, özgür yaşamının bedelini canlarıyla ödemişlerdir. Bağımsızlık Savaşı'nda Başkomutanın verdiği buyruğun belirlenen sürede yerine getirilememesinin bir subayın ruhunda neler yarattığını bilmek gerekir. Bu bilinirse Kurtuluş Savaşı'nın nasıl kazanıldığı, zafere nasıl ulaşıldığı tüm kutsallığıyla ortaya çıkacaktır. Büyük Taarruz'un ikinci gününde Albay Reşat Bey'in tümenine Çiğlitpe'nin ele geçirilmesi, düşmanın tepeden atılması görevi verilmiş, bu görevin belirlenen süre içinde tamamlanması istenmiştir. Süre dolmuş, tepe ele geçirilememiştir. Buyruğu yerine getiremediği için Tümen Komutanı Albay Reşat Bey intihar etmiş kendini ölümle cezalandırmıştır. Kurtuluş Savaşı, bu inançla, bu ruhla kazanılmıştır. Bugün sahip olduğumuz tüm değerlerin nasıl kazanıldığını, bedellerin ne ile ödendiğini bilmiyor, onları yaşatma, koruma, yüceltme, görevimizi yerine getirmiyorsak bu topraklar üzerinde, bu ulusun bir bireyi olarak yaşamaya hakkımız olmadığını da bilelim.

**«Bastiğın yerleri «toprak diyerek geçme, tanı!**

**Düşün altındaki binlerce kefensiz vatani.**

**Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,**

**Verme dünyaları alsan da bu cennet vatani.**

**Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?**

**Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ!**

**Canı, cânânı, hütün varımı alsın da Hüdâ,**

**Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.»**

Bu dörtlüklerde, ulus olmanın ne önemli koşullarından birinden, vatandan söz ediyor. Vatan, dış görünüşü bakımından bir toprak parçasıdır. Fakat bu toprak parçası ulusun tarih ve yaşamıyla iç içedir. Onu kutsal kılan maddi yönü değil, ulus ve tarih ile olan ilişkisidir. Bir toprağı vatan kılan niteliklerden en önemlisi, onun ulusun kanı, canı pahasına kazanmış ve korumuş olmasıdır. Bir başka şairimiz bu düşünceyi :

**«Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.»**

**Toprak eğer uğruna olen varsa vatanadır.»** mısralarıyla dile getirmiştir. Dünyada hiç bir şey vatan kadar kutsal ve değerli değildir. Bugün bağımsız bir ulus olarak yaşayabiliyor, dilimize tarihimize, kültürümüze sahip olabiliyorsak, bunu vatanımıza borçlu olduğumuzu unutmamalıyım. Şair de gençlere seslenmekte, geçmişin acı aneylerinin unutulması, vatan sevgisinin herşeyden üstün tutulması gerektiğini öğütlemektedir.

«Rühumun sen ilahi şudur ancak emeli;  
Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem eli!  
Bu ezanlar -ki şهادetleri dinin temeli-  
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder varsa taşını,  
Her cerihamdan, ilahi, boşanır kanlı yaşım:  
Fıskırır rûh-ı mücerred gibi yerden naşım,  
O zaman yükselerek arşa değer belki başım »

Bu dörtlükler, birbirine bağlıdır. Burada dından söz edilmektedir. Şairin Tanrı'dan dileği kutsal yerlerimize yabancıların girmemesi, dinimizin tanığı olan ezan seslerinin sonsuza dek susmamasıdır. Bunlar gerçekleştiğinde şairin cesedi sevinç ve mutlulukla acı bir ruh olarak göklere yükselecektir.

«Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl,  
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.  
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:  
Hakkıdır, hakka tapan milletimin istiklâl.»

Bu bölüm, şiirde ortaya konulan duygu ve düşünceleri özetlemiştir. Türk ulusunun, onun bağımsızlığının simgesi olan bayrağın sonsuza dek yaşayacağı belirtilmiştir. Türk ulusu, tarih boyunca özgür ve bağımsız olarak yaşamıştır. Adaletten, doğruluktan, haktan yana olan ve Tanrı'ya bağlı bir ulus olarak özgür, bağımsız yaşamak en doğal hakkıdır.

Uluslar, yüce değerlere inandıkları, bağlı oldukları zaman bağımsız yaşamaya hak kazanırlar. İstiklâl Marşı, «bağımsızlık, özgürlük, vatan, ulus, iman, hak» gibi değerlerden, bunların insan ve ulus yaşamındaki öneminden söz etmektedir. Yukarda da belirtildiği gibi Atatürk'le beraber Cumhuriyetin, bağımsızlığın simgesidir. Ulusumuzun, ulusal bütünlüğümüzün en önemli, en güçlü bağlarından biridir. Türk ulusunun bir bireyi olarak hepimize düşen görev, İstiklâl Marşı'nda ele alınan değerleri kavramak, bu değerlerin ulus olmanın vazgeçilmez koşulu olduğunu bilmek, bağımsızlığımızın simgesi olan bayrağımıza ve marşımıza gerçekten saygıyı göstermektir.